

Ameryki bitwa o pozwy zbiorowe w arbitrażu, czyli dramat w 7 aktach

Uwagi wprowadzające

Przedmiotem niniejszego opracowania jest przedstawienie rozwoju orzecznictwa w USA dotyczącego postępowań grupowych w arbitrażu. Za oceanem jest to jeden z najżywiej dyskutowanych tematów sądownictwa polubownego ostatnich lat¹. Także w Polsce był on przedmiotem zainteresowania doktryny². W USA federalny Sąd Najwyższy (Supreme Court of the United States; dalej jako: SN) wydał niedawno dwa niezwykle istotne rozstrzygnięcia na ten temat. Trudno powiedzieć czy w ten sposób dołał on oliwy do ognia, czy może ostatecznie ugasił ogień płonący od jakiegoś czasu. W każdym razie doniosłość rozstrzygnięć w sprawach *Italian Color Restaurant*³ oraz *Sutter v. Oxford Health Plans*⁴ jest bezdyskusyjna. Zwłaszcza decyzja w pierwszej ze spraw, w której Sąd przyjął, że klauzule umowne uchylające dopuszczalność dochodzenia w arbitrażu pozwów w postępowaniu grupowym (tzw. *class arbitration waiver*) są skuteczne, może spowodować, że w praktyce pozwy zbiorowe w arbitrażu staną się rzadkością. Warto przyjrzeć się trudnościom z jakimi borykało się amerykańskie

¹ Zob. np. A.S. Rau, *Arbitral Power and the Limits of Contract: The New Trilogy*, *American Review Of International Arbitration* 2011, s. 435 i n.; T.J. Stipanowich, *The Third Arbitration Trilogy: Stolt-Nielsen, Rent-A-Center, Concepcion and the Future of American Arbitration*, *American Review of International Arbitration* 2011, vol. 22, s. 323 i n.; G. Bermann, *The Supreme Court Trilogy and its Impact On U.S. Arbitration Law*, *American Review of International Arbitration* 2011, vol. 22, s. 551 i n.; G. Born, C. Salas, *The United States Supreme Court and Class Arbitration: A Tragedy of Errors*, *Journal of Dispute Resolution* 2012, vol. 21, s. 21 i n.; W.H. Baker, *Class Action Arbitration*, [w:] J.H. Carter, J. Fellas (red.), *International Commercial Arbitration in New York*, Oxford 2010; J.-K. Dunin-Wąsowicz, *Collective Redress in International Arbitration: An American Idea, A European Concept?*, *American Review of International Arbitration* 2011, vol. 22, s. 285 i n.; J.M. Gaitis, *Clearing the Air on "Manifest Disregard" and Choice of Law in Commercial Arbitration: A Reconciliation of Wilko, Hall Street, and Stolt-Nielsen*, *American Review of International Arbitration* 2011, vol. 22, s. 21; M. Gilles, G. Friedman, *After Class: Aggregate Litigation in the Wake of AT&T Mobility v. Concepcion*, *University of Chicago Law Review* 2012, vol. 79, s. 623.

² Zob. B. Gessel-Kalinowska vel Kalisz, *Class action arbitration – perspektywy rozwoju w polskiej praktyce arbitrażowej*, [w:] *Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego przy KIG w Warszawie*, Warszawa 2010, s. 171 i n.

³ Wyrok federalnego Sądu Najwyższego z 20.6.2013 r. w sprawie *American Express v. Italian Color Restaurant*, 133 S.Ct. 2304 (2013) [dalej jako: *American Express* (orz. SN)] oraz wyrok Sądu Apelacyjnego dla 2. Okręgu z 1.2.2012 r. w sprawie *American Express v. Italian Color Restaurant*, 667 F.3d 204 (2d Cir. 2012) [dalej jako: *American Express* (orz. SA)].

⁴ Wyrok federalnego Sądu Najwyższego z 10.6.2013 r. w sprawie *Oxford Health Plans LLC v. Sutter*, 133 S Ct. 2064 (2013) [dalej jako: *Oxford Health* (orz. SN)].

orzecznictwo i doktryna w ostatnich dwóch dekadach. Doświadczenia te mogą być bowiem instruktywne także dla nas, w rozważaniu perspektyw pozwów zbiorowych w arbitrażu w Polsce. Mowa będzie o tym w kolejnym opracowaniu, w którym podejmuję próbę zarysowania wniosków, jakie można z doświadczeń amerykańskich wysnuć dla potrzeb polskiego prawa arbitrażowego⁵.

Kilka słów o pozwach zbiorowych w ogólności

Pojęcie postępowań grupowych odnosi się do postępowań cywilnych, w których większa grupa podmiotów mających relatywnie niewielkie, ale identyczne lub bardzo podobne roszczenia, dochodzi ich razem w jednym procesie, będąc reprezentowana przez jednego lub kilku powodów z grupy⁶ (bądź ewentualnie, jeden podmiot dochodzi roszczenia przeciwko większej grupie pozwanych w jednym procesie)⁷. W tym kontekście mówi się najczęściej o „pозwach dochodzonych w postępowaniu grupowym” lub po prostu o „pозwach zbiorowych” (grupowych)⁸ (ang. *class actions*; w Europie bardziej rozpowszechniony jest termin „*collective redress*”). Istotą instytucji jest ułatwienie podmiotom dysponującym drobnymi roszczeniami (często konsumentom), którzy nie byłiby w normalnym toku rzeczy gotowi podjąć trudu postępowania przeciwko większemu przedsiębiorcy, dochodzenia ich wspólnie⁹. W USA – ojczyźnie pozwów zbiorowych – uważa się, że postępowania grupowe stanowią istotny element egzekucji uprawnień przysługujących określonym podmiotom z mocy przepisów ustaw (ang. *vindication of statutory rights*; takich jak np. uprawnienia na tle prawa antymonopolowego, przepisów regulujących nieuczciwe praktyki handlowe, czy przepisów o publicznym obrocie papierami wartościowymi)¹⁰ i ważny instrument, którego stosowanie pociąga za sobą doniosłe zmiany społeczne¹¹. Pozwy zbiorowe są uważane za jedną z instytucji służących prywatnej „egzekucji” uprawnień płynących z przepisów

⁵ Opracowanie ukaże się wkrótce pt. Kilka refleksji w odniesieniu do możliwości rozwoju postępowań grupowych w arbitrażu w Polsce.

⁶ Na tle polskiej ustawy z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz.U. z 2010 r. Nr 7, poz. 44 (dalej jako: PostGrU) podkreśla się, że w znaczeniu procesowym powodem jest jedynie reprezentant grupy. Tak np. M. Sieradzka, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2010, s. 27.

⁷ Zob. G. Born, C. Salas, *op. cit.*, s. 21; W.H. Baker, *op. cit.*, s. 320. PostGrU w art. 1 ust. 1 definiuje „postępowanie grupowe” jako „postępowanie cywilne w sprawach, w których są dochodzone roszczenia jednego rodzaju, co najmniej 10 osób, oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej”.

⁸ Ze względu na częste użycie w obrocie terminu „pozew zbiorowy” (*class action*), w niniejszym opracowaniu, odnosząc się do omawianej instytucji prawnej, pojęciem „pozw zbiorowe” będę posługiwał się naprzemiennie z terminem „postępowania grupowe”. Pomijając jednakże oczywisty brak tożsamości pojęć „pozew” i „postępowanie”, warto także pamiętać, że w postępowaniu grupowym wielość podmiotów (grupa) może również (choć dzieje się tak rzadko) występować po stronie pozwanej.

⁹ Zob. np. G. Born, C. Salas, *op. cit.*, s. 21. Por. M. Sieradzka, *op. cit.*, s. 35.

¹⁰ Zob. np. *American Express* (orz. SA).

¹¹ Zob. J.-K. Dunin-Wąsowicz, *op. cit.*, s. 293 i lit. tam cyt.

Więcej informacji na stronie wydawcy

<http://www.ksiegarnia.beck.pl/czasopisma-adr-arbitraz-i-mediacja-kwartalnik>